

De bloedarmoede van het Nederlandsche Leger, inzonderheid van de Infanterie.

DOOR

W. E. VAN DAM VAN ISSELT,
Gepensionneerd Luitenant-Generaal.

Qui veut la fin, veut les moyens.

In het aan een vorige militaire generatie zoo bekende standaardwerk „Das Volk in Waffen” besluit Freiherr von der Goltz zijn artikel, gewijd aan de beteekenis van het officierskorps, aldus: „Der Geist, der das Offizier-Korps beseelt, ist der Geist der Armee”. Verschillende variaties daarop zijn denkbaar. Wel de ruimste is die van wijlen Kapitein H. G. POLVLIET, die eenmaal zoo terecht heeft opgemerkt: „In de geschiedenis bestaat geen voorbeeld, dat het gelukt is een goed leger te vormen uit een slappe gemeenschap”. Andere variaties, niet zóó ruim, maar toch van hooge beteekenis, zijn deze, dat de waarde van de krijgsmacht zal zijn, zooals die van het hoofdwapen, de Infanterie, is en dat het oorlogsleger zal zijn gelijk het vredesleger. In de herhalingsoefeningen en à fortiori in het gemobiliseerde leger zal zich het gemiddelde afspiegelen van de wijze, waarop werd opgeleid en gediend in de eenheden van het vredesleger, de groote motor, welke het oorlogsleger vormt en in gang zet. Met eenige variatie kan men met POLVLIET zeggen, hoe de geschiedenis geen voorbeeld kent, dat een zwakke motor een krachtig product heeft voortgebracht. Hebben in tijd van vrede de geest of de tucht in, de oefeningsvoorwaarden en de samenhang van het groote doorgangshuis, het vredesleger, te wenschen overgelaten, de meest gerechtvaardigde zaak en de grootste geestdrift in oorlogstijd kunnen dit slechts voor een klein gedeelte vergoeden, allerminst in de eerste tijden eener mobilisatie, welke voor een klein land steeds tot de kritiekste zullen behooren. Hierbij moet nog in het oog worden gehouden, dat — zooals ook onze ervaring van de mobilisatiejaren 1914/8 overtuigend heeft geleerd — gehalte, aanvoering, samenhang en geoefendheid *op den duur* met wiskunstige zekerheid achteruitgaan.

Nu, vooral in Nederland, de oorlogen veel zeldzamer worden, beschouwt men het vredesleger terecht niet meer alleen als het orgaan, dat het instrument voor tijd van oorlog in handen van den Opperbevelhebber smeedt, doch niet minder als een sociaal instituut voor tijd van vrede. Als het tij verloopt, moet men de bakens verzetten. De moderne, sociale roeping van het vredesleger mede in rekening brengende, heeft de vraag, hoe dat leger zoo goed mogelijk wordt gemaakt, in den nieuweren tijd zeker nog verhoogde beteekenis verkregen.

Wie als belangstellende zijn oor te luisteren legt en zijn oogen den kost geeft, weet, dat er, vooral ook in den tegenwoordigen tijd, aan

de oefeningsvoorwaarden van en dus den geest in, tucht en samenhang van het Nederlandsche leger, allermeeft wel bij het hoofdwapen, heel wat ontbreekt. Er wordt allerwegen meermalen ernstig geklaagd. Behalve vele artikelen, dat wapen betreffende, in „De Militaire Spectator”, andere tijdschriften en de dagbladpers, hebben inzonderheid twee van de jongste publicatiën van Krijgswetenschap in hooge mate de aandacht getrokken. Hoewel in zeer vele opzichten geheel verschillend van strekking en inhoud, daar Kapitein VELDMEYER in zijn voordracht de omstandigheden schetste, waaronder onze Infanterie tegenwoordig leeft en werkt, om daaruit de mate van geoefendheid en van *oorlogsbruikbaarheid* van het *hoofdwapen* af te leiden, terwijl Majoor SCHARROO in zijn verhandeling meer de sociale roeping van ons *leger in het algemeen* in *vredetijd* — verbetering van de volksopvoeding en verhooging van de volkskracht — behandelde, zoo bevestigt kennisname van beide zeer verdienstelijke studiën toch in hooge mate de even vermelde indrukken. Aan Kapitein VELDMEYER komt inzonderheid een woord van lof toe voor de onomwonden en sprekende wijze, waarop hij, gestaafd door vele feiten en cijfers, de verbandeloosheid en wanorde, welke er vooral sedert Maart 1927 in de schoolcompagnieën van onze Infanterie met hare vele kleine klasjes bestaat, „in het scherpste licht heeft gesteld”.¹⁾ In aansluiting bij ons aanvangsthema kan worden geconstateerd, dat uit verbandeloosheid en wanorde in vredetijd nimmer in oorlogstijd orde, tucht, samenhang en geoefendheid zullen kunnen voortspruiten. Had genoemde Spreker niet bovendien tal van middelen ter verbetering aangegeven, hij zou — indachtig aan het spreekwoord van den zachten heelmeeft — alleen reeds door zijn duidelijke schets van den bestaanden toestand den dank hebben verdiend van allen, wien het wel en wee onzer krijgsmacht ter harte gaat.

Het is mijne overtuiging, dat met beide genoemde verhandelingen het laatste woord inzake de verbetering van ons huidige vredesleger en daarmee van onze weermacht nog niet is gesproken. Zoo heeft het mij zeer getroffen, dat in beide studiën feitelijk met geen woord gewag is gemaakt van de grootte van de jaarlijksche lichting en hare verdeling over de verschillende wapens en dienstvakken. Majoor SCHARROO roert dezen factor zelfs niet aan; oogenschijnlijk nog al duidelijk, want wie een verhandeling schrijft over de qualiteit en hare verbetering, heeft zich met de quantiteit niet in te laten. Doch zóó eenvoudig is het vraagstuk in werkelijkheid niet, want het is b.v. duidelijk, dat, indien Nederland van zijn geheele weermacht eens *één* regiment infanterie overhield, waarin werd voldaan aan alle ideale voorwaarden, door dien Schrijver aangeduid, daarmee nog in geen deele zou worden voldaan aan de eischen, welke een voldoende weerkracht stelt, noch de zoo luttele resteerende krijgsmacht in staat zou

¹⁾ Krijgswetenschap, 1929/30, blz. 482.

zijn om te voldoen aan hare sociale roeping, in den modernen tijd terecht zeer op den voorgrond gesteld.

In de voordracht van den heer VELDMEYER met het daarop gevolgd debat komt de grootte van het contingent slechts hier en daar even om den hoek kijken. Tweemaal wordt geconstateerd, dat de werkelijk onder de wapenen komende lichting in sterkte in den regel aanmerkelijk blijft beneden die, welke volgens de Indeelingsbeschikking onder de wapenen moest komen ¹⁾. Bij de gedachtenwisseling werd éénmaal geconstateerd, dat de huidige lichting (in theorie) 19.500 man bedraagt ²⁾. Beschouwingen over dit getal werden niet geleverd; bij de wenschen of middelen ter verbetering van den toestand, inzonderheid bij het hoofdwapen, werd verhooging van het jaarlijksch militiecontingent zelfs niet genoemd. Wel loopt als een roode draad door het geheele betoog van genoemden Spreker „het tekort aan troepensterkte, waaronder de vorming van de soldaten, van de troepeneenheden, van het kader en van de reserve-officieren lijdt” ³⁾.

Inderdaad leidt, behalve de officiers- en de onderofficiersopleiding, inzonderheid de vorming van een ook bij de Infanterie steeds toenemend aantal specialisten tot een geweldige versnippering van het contingent, welke nog aanzienlijk wordt verhoogd door een tot in zijn uiterste consequentiën doorgevoerd tweeploegenstelsel. Het geheele betoog diende om met sprekende cijfers en feiten den bestaanden toestand bloot te leggen en verschillende middelen ter verbetering aan te geven. Echter werd het m.i. meest bevrijdende woord: „verhoog het contingent” — waartoe te meer aanleiding bestaat, daar het in 1922 in verschillende opzichten tegen den draad in met 3500 man werd verlaagd — noch in de voordracht, noch in het debat gesproken, en evenmin ter sprake gebracht in de verschillende, hiervóór bedoelde Militaire Spectator- en andere artikelen. Waren de heeren bij voorbaat overtuigd van de onmogelijkheid om onder de huidige tijdsomstandigheden, voornamelijk de mentaliteit van ons volk en van de aan het bewind zijnde politieke partijen, dien eisch in vervulling te doen gaan? En wilden zij zich in de oogen van het groote publiek niet belachelijk maken, door met vrome wenschen en idealen aan te komen, waarvan men bij voorbaat zeker weet, dat zij binnen afzienbare tijden toch niet in vervulling zullen gaan? Men moet echter niet zóó fatalistisch gestemd zijn als een militaire medewerker van Het Vaderland, die 21 Februari 1929 de laatste reorganisatie-LAMBOUY der Infanterie bij het groote publiek inleidde en toelichtte, daarbij o.a. schrijvende: „Als het geld op is, is het koopen gedaan. Zoo gaat het ook met het contingent: *als er niet genoeg manschappen zijn om de organisatie te vullen* ⁴⁾, dan moet men de organi-

1) T. a. p. blz. 432 en 445.

2) T. a. p. blz. 483.

3) T. a. p. blz. 461.

4) Wij cursiveeren. Ook hier de erkenning, dat *de* oorzaak voor deze reorganisatie was: gebrek aan personeel.

satie inkrimpen." Le combat cessa faute de combattants! Of was de toelichting bedoeld als een persiflage op zulk een wijze van reorganiseeren?

De sterkte van het oorlogsleger hangt af van de grootte der lichtingen, haar aantal en het verloop. Dit laatste neemt, in verband met de mentaliteit van de maatschappij en daardoor van de weermacht, steeds grootere afmetingen aan. Het is eigenlijk reeds sedert de invoering van de militiewet-1901 steeds grooter gebleken dan de wassende officieel uitgegeven cijfers aangaven.¹⁾ Kan de grootte van het oorlogsleger niettemin voor een belangrijk deel drijven op het *aantal lichtingen*, het vredesleger — de vredesoefenschool, tevens de centrale motor — staat of valt met de vredespresentsterkte, d.i. de *grootte van de lichting*. Deze oude waarheid had reeds in beteekenis in hooge mate gewonnen met *a.* het verdwijnen van de vrijwilligers; *b.* de invoering van het tweeploegenstelsel (1909), waardoor men feitelijk telkens slechts $\frac{1}{2}$ lichting onder de wapenen heeft; voorts *c.* ook naarmate de eerste-oefeningstijden kleiner werden. Andermaal is die beteekenis na den grooten oorlog zeer toegenomen, doordien 1e. het aantal herhalings-oefeningen is verminderd van 5 tot 2, en daarbij ook de duur, zoodat uit dien hoofde veel minder verhooging van het aantal mandagen onder de wapenen wordt verkregen; 2e. de kadervorming uit de dienstplichtigen door een geheel gewijzigd stelsel van organisatie in een geheel ander licht is komen te staan, een zeer beteekenend deel van de betere krachten uit de militie absorbeert²⁾; 3e. een steeds grooter aantal kleine of hulpwapens, voor een belangrijk deel voortspruitend uit het steeds verder voortschrijden van de techniek in dienst van de oorlogvoering, aftappend werkt op het contingentsgedeelte, dat *resteert* voor het hoofdwapen, de Infanterie; terwijl 4e. bovendien het vooroefeningsinstituut de werkelijk onder de wapenen zijnde sterkte in zeer ongunstigen zin beïnvloedt. Zulks vindt tegenwoordig in nog verhoogde mate plaats, daar de loteling de gelegenheid heeft gekregen om zich na de loting bij dat instituut te verbinden, waarvan een sterkere toeloop reeds nu het gevolg is³⁾.

En andermaal is de beteekenis van de grootte der lichting voor de oefeningsvoorwaarden, dus voor het gehalte van het hoofdwapen en daarmee voor de waarde van het oorlogsleger, toegenomen, sedert 5e. eveneens door het voortschrijden van de techniek de Infanterie na den oorlog een steeds veelzijdiger bewapening en samengestelder organisatie heeft gekregen. Terwijl oudtijds een bataljon 4 compagnieën telde, die haar recruten kregen, waarbij allen met een geweer in de hand in rij en gelid stonden, is thans het vredesregiment (het oude vredesbataljon) uiteengevallen in een legio aantal opleidingen, waaronder

1) Zie hieromtrent een Aanteekening aan het slot.

2) Daaromtrent hierna gegevens op blz. 526.

3) Vorige lichtingen 3 tot 4.000; lichting 1931 verwacht men zeker 5000 voorgeoefenden.

voor kader, alles met zomer- en winterploegen voor tirailleur-, mitrailleur-, mortier- en verbindingspersoneel.

Kapitein VELDMEYER gaf een voorbeeld van een regiment Infanterie, dat vrijwel als norm van den huidige toestand kan gelden en waar in 13 maanden op 10 verschillende tijdstippen 30 verschillende, voor het overgrootste deel zeer kleine groepen van leerlingen voor eerste-oefening opkwamen; de herhalingsoefeningen en een zevental gecompriëerde cursussen voor reserve-officieren bleven daarbij nog buiten beschouwing¹⁾. Gedurende 4 weken, nog wel in den winter, werkten bij dat regiment 17 verschillende opleidingen tegelijk, waaronder bijna de helft klasjes van minder dan 10 man!²⁾ Volkomen onderschrijf ik zijne conclusie: „Van de zoo hoog noodige rust en regelmaat in den gang van het onderwijs kan zóó geen sprake zijn”.³⁾

In een artikel in „De Militaire Spectator” van Januari 1930 rafelde Majoor HEETJANS de opleiding bij de Infanterie uiteen tot 4 soorten sergeanten, 7 soorten korporaals en 11 soorten soldaten. Dat alles komt dan tweemaal per jaar terug!!

Het behoeft voor wie eenigermate vertrouwd is met de nooden van het vredesleger en weet, hoe men een deugdelijk troepenonderdeel vormt, welks methodische ontplooiing men bij mobilisatie met vertrouwen kan aanvaarden, geen betoog, hoe verwarrend en ontbindend al die kleine klasjes werken op den dienst in en daarmee op de geoefendheid van den troep. Zal het vredesleger wat beteekenen, dan moet men weten, dat er een vredesleger is van flinke, voldoende talrijke oefeneenheden onder flinke commandanten.⁴⁾ Thans zwerven het geheele jaar door overal kleine klasjes, meerendeels aan hun lot overgelaten, feitelijk zonder directe, verantwoordelijke leiding. En wel zeker even erg als de door verschillende officieren van het hoofdwapen geschetste wanorde en ontbinding is het feit, dat al die kleine klasjes te klein worden geoordeeld voor opleiding door officieren, zoodat deze door allerlei nevenwerk ten deele worden beziggehouden, ten deele ook te hoog worden geacht voor al die kleine klasjes. Daardoor worden zij te zeer onttrokken aan hun schoone taak van opvoeder en opleider. Vooral bij de Infanterie bestaan er termen om het zwaartepunt van het werk der officieren te leggen bij de opleiding van den troep, juist omdat het 't hoofdwapen is, het in oorlogstijd verreweg de zwaarste, ook de meest beteekenisvolle taak heeft te vervullen en in vredestijd onder de moeilijkste omstandigheden werkt.

In den toestand van onze vredes-Infanterie verbetering te brengen is een kwestie van lichtingssterkte en van vredesorganisatie. Juist omdat ik verbetering van de *qualiteit* beoog, zal ik mij in het hierna volgende bijna uitsluitend bepalen tot beschouwingen over de lich-

¹⁾ T. a. p. blz. 433/4. ²⁾ T. a. p. blz. 463/5. ³⁾ T. a. p. blz. 434.

⁴⁾ Dezer dagen zeide een burgemeester mij: „Ons volk gevoelt wél voor zijn leger, maar het wil het dan ook zien. En het ziet niets meer!”

tingssterkte, derhalve over de *quantiteit*. In het leger is, vooral ook in vredetijd, eerstgenoemde een functie van de laatste.

Toen Minister van Oorlog VAN DIJK in 1921 — na het stranden van de ontwerp-dienstplichtwet-POP — trachtte te redden, wat er onder de toen bestaande omstandigheden viel te redden en, als compromis van hetgeen de leidende politieke partijen wilden of niet wilden, een militiecontingent voorstelde van 19.500, zegge 3.500 man minder dan volgens de militiewet COOL-COLIJN van 1912, was het voor ieder eenigszins ingewijde duidelijk, dat dit, gelet op de op blz. 516 aangevoerde argumenten, op den duur moest spaak loopen met ons vredesleger en dat deze slag, gelet op het zich steeds uitbreidend aantal, in ons leger steeds beter verzorgde nevendiensten, nagenoeg geheel zou neerkomen op de Infanterie.

Meer ingewijden konden voorts dadelijk nagaan, dat het ook met het oorlogsleger moest misloopen, d.w.z. dat de voor een volledige mobilisatie vereischte sterkte op den duur niet zou worden bereikt. Minister VAN DIJK ging er nl. terzelfder tijd toe over om het getal van 48 landweerbataljons achter de 72 bataljons eerste linie te vervangen door 72 reserve- of bis-bataljons, zoodat bij mobilisatie eene ook door mij meermalen bepleite zuivere verdubbeling van de Infanterie in eerste linie zou plaats vinden ¹⁾. Door de Regeering was bij herhaling betoogd — zulks onder verwijzing naar de ervaringen van de mobilisatiejaren — dat uitbreiding van het aantal reserve-troepen van 48 landweerbataljons tot 24 regimenten of 72 reserve-bataljons voor territoriale taken e.d. dringend noodig was om het Veldleger, ongeschonden en vereenigd, onder den C.V. te kunnen inzetten, daar, waar het *zwaartepunt* van den strijd ons werd opgelegd of wij dit konden kiezen. Bij het stellen van die these vond men steun, in de eerste en voornaamste plaats bij den voormaligen O.L. en Z., Generaal SNLJERS, die, juist ook op grond van zijne ervaringen, een getal van 48 dergelijke bataljons voor de te vervullen territoriale e.d. taken, zoowel schriftelijk als mondeling, meermalen „te eenenmale ontoereikend” geheeten, de te vormen 72 reserve- of bis-bataljons daarvoor „te nauwernood voldoende” genoemd heeft.

Behalve in de aanzienlijke uitbreiding van staven en verschillende nevendiensten moest derhalve voor ons na-oorlogsche leger worden voorzien in het personeel voor 24 nieuwe bataljons. Men heeft getracht dat te vinden door het aantal lichtingen weer te verhoogen van 11 tot 15, doch het is reeds thans duidelijk gebleken, dat, mede door het steeds grooter worden van het verloop der lichtingen, de vereischte compensatie voor het verlies van 3.500 man per lichting en het vereischte personeel voor de legeruitbreiding lang niet zijn verkregen.

¹⁾ Zie o.a. mijne voordracht in Krijgswetenschap, 1918/9, blz. 259, 282 en 288/9.

Indien ooit met recht het bekende versje is aangehaald, meer dan 100 jaar geleden door een Engelschen minister van koophandel op onzen volksaard gemaakt, n.l.

„In matters of commerce it was always the fault of the Dutch
Of giving too little and asking too much”;

dan is dat zeker hier: men wenschte een groot leger voor een koopje en dan nog met een minimum contingent!

Om tegemoet te komen aan het reeds in 1922 voor de toekomst te voorspellen euvel van een belangrijk tekort bij mobilisatie, heeft men toen een „aanvullingsreserve” van de 16e t/m 20e lichter uitgevonden, doch deze komt bij mobilisatie niet dadelijk op¹⁾; bovendien heeft de mobilisatie van 1914 dermate tastbaar de anomalie geleerd van duizenden 35-jarigen, die moesten opkomen, waartegen tienduizenden 20- tot 30-jarigen vrij bleven, dat er alleszins termen zijn om in de richting van deze sociale ongelijkheid niet nog verder te gaan. Bij mobilisatie reeds dadelijk beslag te moeten leggen op 40-jarigen voor zeer drukken, zeer gevaarlijken dienst, terwijl tienduizenden 20- tot 30-jarigen volkomen vrij blijven van elken militairen dienst, valt om allerlei redenen te ontraden. Daarenboven had tot dusverre de 35-jarige leeftijd gedurende een eeuw gegolden als de traditioneele, waarop de dienstplichtige Nederlander uiterlijk uit de georganiseerde krijgsmacht trad²⁾.

De afbraak van onze oorlogsterkte begint 1 October 1930, wanneer de eerste sterke mobilisatielichter 1915 van oorspronkelijk 27.022 man overgaat naar de aanvullingsreserve en in de sterkte wordt vervangen door lichter 1930 à 19.500 man. Dat gaat dan jaarlijks zoo door tot en met 1 October 1933 en 1934, wanneer de laatste en de sterkste mobilisatielichtingen, n.l. die van 1918 en 1919, uittreden en het door den nieuwen toestand van 1922 bij mobilisatie geschapen tekort zich ten volle zal openbaren. Voor beide lichtingen heeft de strikt algemeene dienstplicht gegolden; laatstbedoelde telde oorspronkelijk 43.000 man, waarvan 1.330 voor de zeemacht; haar sterkte moet tegen het einde, wegens een sterk verloop, op ongeveer 70 % worden gesteld. Toen de voor die beide lichtingen uitgestelde vrijstellingen krachtens K. B. van 18 Maart 1919 zijn ingegaan, is van elk harer ongeveer 12.000 man uit de sterkte verdwenen.³⁾ Hierbij valt nog op te merken, dat men tot 1 October 1936 blijft zitten met de zeer zwakke lichter 1921, welke, in verband met de bijzondere plannen, welke Minister van Oorlog Pop toen had, slechts 13.000 man telde tegen destijds 23.000 man normaal.

Het valt niet aan te nemen, dat de na doorvoering van de dienstplichtwet-1922 te verwachten disharmonie tusschen vorm en inhoud van onze krijgsmacht in 1921 niet zou zijn aangevoeld ter plaatse, waar

1) Zie o.a. eene graphiek in GROUSTRA en OOSTERHOFF. De dienstplichtwet 1922.

2) Eerst uit de reserve van de schutterij, later uit de landweer.

3) L.O. 1919. B. 98.

zulks behoorde. Vermoedelijk moet daaraan worden toegeschreven de vinding van een „aanvullingsreserve” van 35- tot 40-jarige dienstplichtigen, waarvan de toepassing echter geen aanbeveling verdient. Het Departement zelf schijnt ook terug te deinzen voor de toepassing van het uitgevonden lapmiddel, want de jongste twee belangrijke reorganisatiën van het hoofdwapen waren evenzoovele verzwakkingen; zij stonden louter en alleen in het teeken van bezuiniging op het vereischte aantal manschappen. 1 November 1927 werd het bataljon infanterie van 4 compagnieën en een mitrailleurpeloton teruggebracht tot een van 4 compagnieën, waaronder ééne mitrailleurcompagnie. Daarmede won men per bataljon ongeveer het personeel van het voormalige mitrailleurpeloton of 100 man.

In 1925 was het voor onze oorlogsorganisatie benodigd aantal infanteristen berekend op ± 150.000 man. Na evenvermelde reorganisatie, welke de behoefte met rond 15.000 man deed dalen, werd een overschot bij mobilisatie geraamd van nog 10.000 man in de depots, zoodra de wet van 1922 volledig zou hebben doorgewerkt.

Matig rekenend op 20 % van de gevechtssterkte als *eerste* aanvulling in de depots, zou er alleen reeds voor de Infanterie een tekort van 17.000 man bestaan. Zeker zou dit thans zonder de tweede der evenbedoelde reorganisatiën nog wel grooter zijn, daar het verloop steeds grooter bleek dan aan het Departement bij de jongste reorganisatie werd aangenomen; bovendien staat het vrijwel vast, dat bij bovenvermelde becijfering tal van andere hierna te vermelden aftappende factoren (blz. 528) buiten rekening zijn gebleven.

Laatstebedoelde reorganisatie, nog door Minister LAMBOUY tot stand gebracht en 1 October 1929 ingegaan, kan geen ander motief hebben gehad dan te geraken tot een verminderde behoefte aan infanteriepersoneel bij mobilisatie, derhalve om het dreigend tekort weg te reorganiseeren. Reeds 27 Mei 1926 had die Minister in de Tweede Kamer gewezen op de noodzakelijkheid van een versobering onzer personeelsorganisatie en sprak hij de vrees uit, „dat wij de geheele organisatie van 2×72 bataljons à vier compagnieën niet zouden kunnen bemannen”.

In tegenstelling tot de eerste, waarvoor nog *iets* viel te zeggen, vormde de tweede reorganisatie louter een verzwakking; elke sectie werd verminderd met een geweergroep. Per compagnie scheelde dit 44 man op de oorlogssterkte of voor onze geheele krijgsmacht $144 \times 3 \times 44 = 19.000$ man. Men lette nu op het verband in deze cijfers: nà 1925 het komende tekort geraamd op 17.000 man (wel zeker meer); in 1929 een reorganisatie, welke de Infanterie verzwakte met 19.000 geweerdragenden! Waarom heeft de toenmalige Minister van Defensie destijds niet bij de Volksvertegenwoordiging, onder duidelijke uiteenzetting van de nooden van ons vredesleger en het komend tekort op ons oorlogsleger, onder overlegging van de vereischte berekeningen, gestaan op verhooging van het dienstplichtcontingent?

Reeds in November 1925 was aan Z.Exc. geschreven, wat in zake onze oorlogsterkte stond te wachten en hem tevens voorspeld, dat het komende tekort geheel zou neerkomen op het hoofd der Infanterie.

Gelet op de hiervoor aangehaalde woorden van Minister LAMBOOY van 27 Mei 1926, is de bedoeling van de reorganisatie van 1929 duidelijk; de woorden van de Aanschrijving, welke haar inluidde, sluiten ten dezen elken twijfel uit. De mechaniseering, ook van de Infanterie, schreed steeds verder, het levend element kwam meer en meer in het tweede gelid.

Kennelijk is bij het bewerken van deze in dubbel opzicht politieke reorganisatie niet gelet op wat de bekende Deutsche militaire schrijver VON LETHNER, nog wel van de technisch-fortificatorische richting, eenmaal schreef: „Es bleibt immerhin ein gewagtes Spiel den ganzen Einsatz nur auf Maschinen zu setzen und den Kampf nur mit solchen, also zu sagen ohne Soldaten führen zu wollen.” Deze waarheid, ten aanzien van den positieoorlog in versterkte stellingen naar voren gebracht, geldt dubbel voor troepen, die de kern van een *Veldleger* zullen uitmaken. Met de nieuwste oorlogsorganisatie van het regiment Infanterie is Nederland in kracht belangrijk gedaald, hetgeen zich eerst recht voelbaar zal maken, indien wij, na enkele terugtochten of ongelukkig gevoerde gevechten, een vrij aanzienlijk deel van onze zwaardere, mechanische wapenen zullen hebben verspeeld. Wel zijn ook Frankrijk en België overgegaan tot een organisatie van de compagnie Infanterie in 4×3 of 3×4 groepen, doch dat vormt nog geen reden om hun mechaniseering te volgen; bovendien zijn hun mitrailleurcompagnieën sterker dan de onze, n.l. 16 contra 12 zware mitrailleurs.¹⁾

Vermelden wij ten slotte, dat de sterkte van de 8 ten onzent opgerichte Divisie-mitrailleurcompagnieën, oorspronkelijk vastgesteld op 18 zware mitrailleurs, nader is teruggebracht op 12. Hierbij zal eenerzijds het begrijpelijk streven hebben voorgezeten om deze compagnieën nader dezelfde organisatie te geven als aan de gewone mitrailleurcompagnieën, doch anderzijds zal een luttele bezuiniging op personeel toch een niet te versmaden bate hebben gevormd. In elk geval vroegen die 8 compagnieën weer 8×165 korporaals en manschappen uit de oorlogsterkte van onze 2×72 bataljons Infanterie.

Om te toonen, hoezeer verschillende nevendiensten, inzonderheid in ons na-oorlogse leger, beslag hebben gelegd op gedeelten van het dienstplicht-contingent en hoezeer daarvan de Infanterie het kind van de rekening is geworden, mede in verband met de vermindering van het contingent met 3.500 man, volgt hier in staatvorm een vergelijkend

¹⁾ Dat Frankrijk in dezen wel het slechte voorbeeld moet geven, zal niemand verwonderen, die b.v. in de *Illustration* de artikelen heeft gevolgd over de ontvolking van geheele gebieden van het platteland in Frankrijk. De bevolking van ons kleine land neemt daarentegen per jaar met ruim 100.000 zielen toe. En de Zuiderzeepolders in de toekomst!

overzicht van de verdeeling van het contingent voor de jaren 1913 en 1930, ontleend aan de Indeelingsbeschikkingen. In 1913 werd voor het eerst het verhoogd contingent à 23.000 man volgens de militiewet COOL—COLIJN gelicht. Zoowel in die wet als in de dienstplichtwet 1922 is de bepaling opgenomen, dat het contingent, bij de wet voorgeschreven, wordt verhoogd met het aantal van hen, die bij de vóórvorige lichting tot dienstplichtige zijn bestemd, doch aan het einde van het jaar der inlijving om eenigerlei reden aan hun lichting ontbraken ¹⁾. Uiteraard kon die bepaling in 1913 nog niet worden toegepast, zoodat die lichting het „model”cijfer van 23.000 man telde, terwijl in het contingent-1930, behalve het door de wet voorgeschreven bedrag van 19.500, het verloop van lichting 1928 tot 31 December van dat jaar is begrepen.

Bij raadpleging van den staat moet in het oog worden gehouden, dat:

1e. de 204 wielrijders en 106 man administratie (intendance) troepen, voorkomende onder lichting 1913, zijn afgetrokken van het infanterie-contingent voor dat jaar, omdat die manschappen destijds nog bij de infanterie-regimenten uit dat contingent werden aangewezen;

2e. bij lichting 1913 niets is uitgetrokken voor hospitaalsoldaten, omdat de toenmalige „ziekendragers” (6 per bataljon, 2 per eskadron of batterij) destijds nog combattanten van de betrokken wapens waren, die enkele middagen per week een elementaire opleiding in de militaire hospitalen ontvingen;

3e. de Pontonniers en de Torpedisten na 1913 zijn overgegaan van de Artillerie naar de Genie; hun contingent voor 1913 komt derhalve voor onder de Onbereden Artillerie, dat voor 1930 à 375 man onder de Genie.

Indeeling van de lichting dienstplichtigen.

Wapen, dienstvak, enz.	1913	1930	Percentage van het contingent in	
			1913	1930
Infanterie	16.265	13.535	70,6	55,1
Wielrijders	204	640	0,9	2,6
Oefen. detn. scholen ver- lofsofficieren	—	355	—	1,4
Hospitaalsoldaten	—	810	—	3,3
Motordienst	—	220	—	0,9
Luchtvaart afd.	—	135	—	0,5
Intendance troepen	106	110	0,5	0,5
Genietroepen	550	1.815	2,4	7,4
Onbereden Artillerie	3.189	1.580	13,9	6,4
Bereden Artillerie	1.236	3.056	5,4	12,5
Cavalerie	1.050	1.201	4,6	4,9
Zeemacht	400	1.106	1,7	4,5
Totalen	23.000	24.563	100	100

¹⁾ Art. 27 der dienstplichtwet-1922 noemt 7 redenen: in gebreke gebleven; voorgoed ongeschikt; (nog nader) vrijgesteld; uitgesloten; ontslagen; dienstplichtig in Ned. Indië; overleden. De redactie in de militiewet-1912 was eenigszins anders. Vrijstelling na de bestemming tot gewoon dienstplichtige draagt het meest van de 7 genoemde punten bij tot dit verloop van de lichting.

Beschouwing van deze tabel — inzonderheid vergelijking van beide kolommen, welke de percentages van beide beschouwde jaren aangeven — leert merkwaardige zaken, welke wij in omgekeerde orde van hare beteekenis kort zullen beschouwen:

1e. Zijn voor lichting 1930 ruim 5.000 man meer ingelijfd dan het contingent à 19.500 man, door de wet aangegeven. Dat wil dus zeggen, dat aan het ingelijfde contingent-1928 — dit bedroeg, in verband met het verlies op de vóórvoorgaande lichting, 23.652 man — op 31 December van dat jaar 5.063 man waren komen te ontvallen! Dat de wetten van 1912 en van 1922 dien blijkbaar jaarlijks in sterkte nog toenemenden kop op de lichting hebben gezet, heeft ten doel om te bereiken, dat de werkelijke lichtingssterkte althans aan het einde van het lichtingsjaar nog de door de wet vastgestelde sterkte van 19.500 bedraagt. Doch dat wordt zelfs niet volkomen bereikt, daar men steeds het tekort op de vóórvoorgaande lichting inhaalt. Daarbij komt nog, dat het onder de wapenen komende contingent nooit de voorgeschreven 19.500, benevens den daarbij behoorenden kop bedraagt. Waar de heer VELDMEYER in zijn voordracht opgaf, dat in 1928 niet minder dan 1200 man te weinig werden ingelijfd, sloeg zulks wel zeker hierop ¹⁾. Deze zaak is door het stellen van vragen vooral ter sprake geweest bij de behandeling van de Defensiebegroting voor 1930 in beide Kamers. De Minister heeft toen met redenen, welke voor den niet volkomen ingewijde niet gemakkelijk te volgen zijn, uitgelegd, hoe het voor den ingewijde even duidelijk is, dat het contingent beneden het voorgeschrevene blijft als de niet ingewijde het omgekeerde zou verwachten.

Bij diezelfde gelegenheid is ook gebleken, dat vooral door na-keuringen en wegens broederdienst meermalen vrijstellingen worden verleend, welke na den fatalen datum vallen en dus niet meer in den kop van de volgend-volgende lichting mogen worden ingehaald. Bij een wetswijziging, in 1928 aangenomen en voor de lichting 1930 in toepassing geraakt, zal dit euvel in de toekomst zeer worden beperkt. In elk geval werkt dit nog 15 jaar door. Bovendien moet, boven en behalve de officieele wettelijke vrijstellingen, ook door het Departement wel vrijstelling worden verleend; zoo komt b.v. van uitstel wel afstel. Al de hier bedoelde verliezen vindt men uiteraard terug in de z.g. verloopcijfers van de lichtingen.

Uit de zoeven vermelde cijfers omtrent de oorspronkelijke sterkte der lichting 1928 en haar verlies volgt, dat dit tot 1 Januari 1929, d.i. binnen gemiddeld ongeveer 7 maanden, 21,4 % heeft bedragen; zooals kon worden verwacht ²⁾, is ook hier weer de Infanterie het kind

¹⁾ T. a. p. blz. 432. Als Divisiecommandant trof het mij tweemaal per jaar, dat de kaderopleiding bij de regimenten Infanterie steeds begon met een belangrijk lager aantal adspiranten dan waarop men krachtens de Indeelingsbeschikking aanspraak kon doen gelden. Het is wel voorgekomen, dat een regiment slechts 60 % ontving. Daarop is meermalen door mij de aandacht gevestigd.

²⁾ Verg. blz. 530.

van de rekening. Majoor HEETJANS deelde mede, dat de lichting-1928 voor 10 en 22 R.I. $2 \times 544 = 1088$ man had moeten bedragen; daarvan waren er aan het einde van den eerste-oefeningstijd — d.i. na ongeveer $5\frac{1}{2}$ maand — $403 + 353 = 756$ man over. Indien deze cijfers telken jare en voor onze geheele Infanterie golden, zou dit wijzen op een verloop van ruim 30 % in $5\frac{1}{2}$ maand!

Het is duidelijk, dat — naast de vele andere ontbindende factoren in onze na-oorlogsche Infanterie — ook zulk een verloop afbrokkelend en storend werkt op de verschillende opleidingen. Het aantal van die uitvallers is n.b. in de laatste 5 jaar toegenomen van 3 tot 5.000 man!

2e. Allerlei nieuwe belangen, in den staat voor 1913 nog niet voorkomende (oefendetachementen, hospitaalsoldaten, motordienst en luchtvaartdienst) vroegen anno 1930 in totaal 6,1 % van het contingent. Wat den M.D. betreft, valt nog aan te teekenen, dat, om dezen nieuwen dienst voltallig te krijgen, jarenlang ook dienstplichtigen van andere wapens, wier beroep chauffeur is, bij dien dienst worden overgeplaatst. Zijn aftappende werking op het contingent is derhalve waarschijnlijk nog wat grooter dan het 0,9 % uit den staat doet vermoeden. In ons na-oorlogsche leger is ook het treinwezen, inzonderheid dat met motortractie, veel beter verzorgd dan voorheen, voornl. omdat men de mobiliteit van ons Veldleger heeft willen vergrooten en daartoe den dienst van aan- en afvoer veel beter heeft voorbereid dan b.v. nog in 1914 het geval was (munitieën; levensmiddelen; zieken en gewonden, enz.). Tegen dit alles valt in beginsel uiteraard niets in te brengen, integendeel. Maar ... bij het beperkte contingent komt ook dit weer ten koste van de Infanterie. De nevenzaken als in de watten gelegd ... tot schade van de hoofdzak.

Het aandeel van alle kleinere wapens, enz. in het contingent is gestegen. Wielrijders, Genie, Cavalerie en Zeemacht vroegen in 1913 tezamen 9,6 %, in 1930 reeds 19,4 %! Trekt men hiervan $11\frac{1}{2}$ % af voor den overgang van Pontonniers en Torpedisten naar de Genie, dan wordt laatstvermeld cijfer 17,9 %, hetgeen nog wijst op een vermeerdering met 86,5 % der sterkte sedert 1913! Hierbij valt nog op te merken, dat de Zeemacht haar dienstplichtigen krijgt door keuze op grond van bepaalde beroepen; er vindt daardoor tevens eenige selectie plaats en het wordt mede hieraan toegeschreven, dat het verloop bij de Marine beneden het gemiddeld verloop der Militie blijft.¹⁾ Echter ... de Infanterie krijgt dat alles weer te dragen.

De contingenten voor Wielrijders, Genie en Zeemacht zijn sedert 1913 meer dan verdubbeld. Wat de Wielrijders betreft, ligt zulks voor de hand, daar men hier heeft te maken met een zeer nationale wapensoort, welke in 1913 nog in haar prille kindsheid verkeerde; bij de Lichte Brigade b.v. zijn in 1922 drie bataljons Wielrijders ingedeeld.

Het van 2,4 tot 5,9 verhoogde percentage van de Genie (zonder P^s en T^m) kan slechts zeer ten deele worden verklaard door het voortschrijden

¹⁾ De z.g. „Beroepenlijst voor de zeemilitie”.

van de techniek (allerlei soorten van verbindingdienst; verlichtingsdienst; enz.). Nog minder gemakkelijk te verklaren is, dat ook het contingent voor de Zeemacht meer dan verdubbelde en dat zulks noodzakelijk was. Sedert 1913 is het aantal lichtingen daar uitgebreid van 5 tot 15¹⁾, zoodat zij ruimschoots in staat werd gesteld om wat meer in de diepte te organiseeren en derhalve althans wat te bezuinigen op de breedte, d.i. op het contingent. Bovendien bezaten wij in 1913 totaal 13 gepantserde en pantserdekschepen, welke de open zee bevoeren, in 1930 ten hoogste slechts 7.

Moeilijk is die verdubbeling van het Zeemacht-contingent ook te verklaren in verband tot hetgeen door het betrokken Departementshoofd in de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer nopens de Defensiebegroting-1930 onder het hoofd: „Algemeen defensiebeleid; ontwapening” werd opgemerkt: „dat de totale tonnenmaat van de Nederlandsche oorlogsschepen, gelijk vermeld in de „Annuaire militaire 1928/9” van den Volkenbond, van 84.800 ton in 1913 tot 61.600 ton in 1927 is verminderd, dat is met ruim 25 pet.” Een statistisch aangelegd buitenstaander zou hieruit eer een verminderde contingentsbehoefte ook met 25 % kunnen afleiden!

Wat de Cavalerie aangaat, deze had in 1913 personeel noodig voor 16 tot 17 veldeskadrons te paard. Thans worden bij mobilisatie uit dit wapen gevormd: 3 eskadrons en 4 reserve-eskadrons te paard, benevens 8 eskadrons wielrijders of in totaal 20 eskadrons. Hiermede vindt de niet belangrijke contingentsverhooging grootendeels verklaring.

3e. Het percentage van de geheele Artillerie nam onbeduidend toe, indien men in rekening brengt, dat 1½ % van 1913 als contingent voor Pontonniers en Torpedisten overging naar de Genie en dat de Trein-afdelingen der Artillerie vermindering konden ondergaan wegens omzetting van paarden- in motortractie. Het zwaartepunt werd geheel verlegd van de Onbereden naar de Bereden Artillerie. Dit laatste was te verwachten: na den oorlog is om onverklaarbare redenen aan de Bereden Artillerie overgedragen de bediening van de geheel verouderde kanonnen van 8 St. en 6 veld, waarvoor uiteraard bij mobilisatie veel personeel wordt vereischt²⁾, terwijl de voormalige Vesting- en niet minder de Kust-Artillerie o.m. door het uit de bewapening brengen van tal van vuurmonden zeer zijn ingekrompen. Als uitbreiding voor de Onbereden Artillerie staat hiertegenover uiteraard, behalve de geheel nieuwe Luchtdeel-Artillerie, het bedienend personeel voor de nieuwe Divisiegroeps-Artillerie van het Veldleger, terwijl de stukrijders daarvan door den Motordienst worden geleverd.

Alles bijeen genomen heeft de reorganisatie van de Artillerie, welker

¹⁾ De z.g. aanvullingsreserve van de 16e t/m de 20e lichting nog buiten beschouwing latende.

²⁾ In 1921 heb ik er in „De Militaire Spectator” tegen gewaarschuwd om in de Stelling-Artillerie de kernen af te schaffen voor dat oudere geschut, hetwelk men wilde aanhouden. Men heeft er nu een uiteraard minderwaardig staartstuk van de Bereden Artillerie van gemaakt.

uitbreiding men na den grooten oorlog op grond van de opgedane ervaringen mocht verwachten, aan het hoofdwapen geen nadeel van eenige beteekenis toegebracht. Intusschen bleef onze Artillerie in vergelijking tot die van modern georganiseerde vreemde legers zeer zwak.

4e. Terwijl alle wapens, dienstvakken e.d. *profiteerden* van den *achteruitgang* van het contingent, kwam de „douleur” van dezen laatste wederom schier meer dan geheel neer op het hoofd van „la reine des batailles”, altijd en alom, maar vooral in het Nederlandsche leger ... „la souffre-douleur de l'armée”¹⁾). Haar aandeel daalde liefst van 70,6 % in een groot tot 55,1 %, even de helft van een met 3.500 man verkleind contingent. Hoewel het contingent van 1913 tot 1930 *oogen-schijnlijk* toenam met ruim 1.500 man, moet de Infanterie het met 2.700 man minder stellen dan in 1913. In werkelijkheid is de achteruitgang nog veel grooter; immers op blz. 523 bleek, dat de ingelijfde sterkte tegenwoordig, over het geheele leger gerekend, in ruim ½ jaar daalt met 21,4 % en dat dit voor enkele regimenten Infanterie zelfs ruim 30 % bedraagt. Stellen wij, om niet te overdrijven, dit verloop op korten termijn voor het hoofdwapen op 25 %, dan behoort *vergelijkerwijze* in de tabel van blz. 522 achter „Infanterie” onder 1930 te worden gesteld het cijfer 10.151, zijnde het getal van hen, die aan het einde van het inlijvingsjaar resteeren. De teruggang blijkt dan ruim 6.100 man te bedragen!

Doch daarmee is men er nog niet, want in het Infanterie-contingent zijn begrepen zij, die worden opgeleid tot dienstplichtig officier en onderofficier bij dat wapen, een overwegend deel van alle gasofficieren, alsmede alle dienstplichtige officieren en onderofficieren bij de Militaire Administratie. Wèl waren ook in 1913 alle dienstplichtige officieren en onderofficieren (aanmelding of aanwijzing) begrepen in het contingent, doch gasofficieren en dienstplichtige administrateurs kende men destijds nog niet en hun aantallen bedroegen toen voor de strijders onderscheidenlijk 200 en 1.160, totaal 1.360, thans alles bijeen 387 + 2.323 = 2.710 man, een *getal, alweer 1.500 man hooger op een contingent van 3.500 man minder. Daarbij valt nog op te merken, dat de onderofficiersopleiding veel schoolscher is geworden en veel meer buiten rechtstreeksche aanraking met den troep plaats vindt dan in 1913 nog het geval was.

Voor de geheele Nederlandsche landmacht bedragen die getallen voor 1930 onderscheidenlijk 725 en 3.394 man; het uit lichting 1931 voor onderofficier in opleiding te nemen aantal dienstplichtigen bedraagt alweer 3.517 man²⁾). Aldus trekt in het moderne leger de kadervorming *in zeer ruime mate* alle goede krachten tot zich, mede, omdat ook de lagere staven groote uitbreiding hebben ondergaan en

1) Betiteling, afkomstig van, althans uit den tijd van NAPOLEON I.

2) Vreemd doet het tegenover deze getallen aan, dat de Zeemacht uit haar contingent van 1100 man geen enkel kaderlid opleidt.

men voor allerlei moderne nevenfunctiën kader noodig heeft, dus opleidt. Op zich zelf beschouwd is er alles voor te zeggen, dat aan de kadervorming voor de behoefte in oorlogstijd alle aandacht wordt geschonken. Het heeft juist de groote belemmering gevormd bij de reorganisatiën en trapsgewijze uitbreiding van onze levende strijdkrachten vanaf 1901 tot in de mobilisatiejaren, dat, ondanks herhaalde waarschuwingen van sommigen, het kadervraagstuk steeds als het hinkende paard achteraan is gekomen, terwijl het toch het leger-vraagstuk volkomen beheerscht.

Zonder nu in het uiterste te vervallen, dat Duitschland na den grooten oorlog gedwongen moet innemen en waar in ieder gewoon vrijwillig soldaat een man kader wordt gezien voor een in oorlogstijd te vormen volksleger, hebben wij in ons na-oorlogsche leger *vrijwillig* een belangrijke schrede in die richting gedaan, inzonderheid wat de Infanterie betreft; er wordt, in vergelijking tot vroeger, van het veel kleinere contingent een zeer veel grooter aandeel tot kader opgeleid; de resteerende stof, welke de groote massa moet vormen, werd minimaal. Na aftrek van 25 % voor het verloop op korten termijn resteeren er derhalve $\frac{3}{4} \times (13.535 - 2.710) = 8.119$ gewone soldaten voor 24 regimenten, elk met een zomer- en een winterploeg in reden van 2 : 1, elke ploeg verdeeld in tirailleurs, lichte en zware mitraillisten, mortieristen en verbindingspersoneel of, om met Majoor HEETJANS te spreken, verdeeld in 11 categorieën per ploeg!! Van het oude Infanterie-contingent van 1913 à 16.265 man, waarvan 1.360 kaderadspiranten afgingen, kreeg ieder man een geweer in handen en stond als zoodanig in rij en gelid.

Behalve het kader, dat ten minste nog in het eigen wapen blijft, absorbeeren ook de verschillende kleinere wapens, vooral ook de Marine, en nevendiensten door het voortschrijden van de techniek een steeds klimmend aantal betere krachten uit het contingent. Ik heb berekeningen van nevendiensten onder de oogen gehad, welke, om tot bepaling van hun benoodigd jaarlijksch contingent te geraken, een surplus van 50 % der sterkte bij mobilisatie uittrokken, een ongehoord hooge eisch, gelet op de bloedarmoede van het Nederlandsche leger. De hospitaalsoldaten, voorheen strijders, die voor hun speciale opleiding enkele middagen per week uit den troep werden genomen, eischen thans 810 man per lichter; daaronder bevinden zich 90 a.s. reserve-officieren van gezondheid, die voorheen vrijwillige verbintenissen sloten. De administrateurs en fouriers van de reserveformatiën van ons voor-oorlogsche leger waren bijna allen oude beroeps-mannen met reserveplicht; overigens ontbraken zij. Thans worden jaarlijks 24 + 276 uit de goed ontwikkelden van het contingent opgeleid onderscheidenlijk tot dienstplichtig officier en onderofficier bij de Militaire Administratie; tezamen 300 man! Enz., enz. Vele van deze en dergelijke nooden staan niet iedereen dagelijks voor den geest; niettemin bestaan zij en komen zij bijna uitsluitend neer op de schouders

van die arme Infanterie, die de lasten van het geheel kan dragen!

Nam men nu het op blz. 527 berekende bedrag van 8.119 korporaals en soldaten voor de Infanterie aan het einde van het inlijvingsjaar als basis aan om, aan de hand van de verloopeijfers — men zal tegenwoordig 15 lichtingen niet hooger dan op 11 l. mogen stellen — na te gaan, op welke sterkte men bij mobilisatie dan ten slotte *met stelligheid* kan rekenen, dan zal de werkelijkheid door verschillende omstandigheden toch nog teleurstellender blijken:

a. Wordt de oorlogsterkte in beteekenende mate in ongunstigen zin beïnvloed door een zeer groot aantal categorieën van personen, die bij mobilisatie wegens hun positie, betrekking of dergelijke blijvend of vooreerst zijn vrijgesteld van opkomst onder de wapenen. Indien men zich realiseert, wat een mobilisatie wil zeggen voor onze samenleving en haar bestuur, is het duidelijk, dat zeer velen dan om bestuurs- of oeconomische redenen onmisbaar zijn in hun vredesfunctie, dan wel tot zoodanig worden verklaard. Ook hier predikt ieder voor zijn eigen parochie! Uiteraard zijn het meest betere krachten, die aldus ontvallen aan de weermacht. Toevoeging van dit punt aan de 7 punten van art. 27 der dienstplichtwet (verg. blz. 522, noot), waardoor het uit dezen hoofde geleden verlies zou worden ingehaald op de volgend-volgende lichting, zal slechts zeer ten deele baten, omdat een zeer belangrijk deel van hen, die om de hier vermelde reden bij mobilisatie niet opkomen, de betrokken functiën eerst krijgen na hun eerste-oefenings-tijd. Intusschen ware deze winst toch weer dankbaar te aanvaarden.

b. Voldoet een gedeelte der dienstplichtigen bij mobilisatie opzettelijk dan wel door overmacht (grootte vaart; buitenland; ernstige ziekten; enz.) niet aan de oproeping.

c. Kan de dienstplichtige tot driemaal toe één jaar uitstel krijgen van opkomst voor eerste-oefening; met dat uitstel is men vrijgevig. Daardoor komt van de jongste 3 lichtingen een zeker % volkomen ongeoeffend onder de wapenen, dat alleen kan worden bestemd voor de depots.

d. Dit zelfde geldt voor dat deel der jongste lichting, dat nog niet onder de wapenen gekomen of nog niet voldoende geoeffend is om te worden ingedeeld in de oorlogseenheden. Daar de 16e lichting jaarlijks 1 October naar de aanvullingsreserve overgaat, mist men van af dien datum b.v. bij de Infanterie de winterploeg van de jongste lichting of $\frac{1}{3}$ van het contingent zeker 4 maanden in de sterkte als geoeffend man.

e. Een deel van de opgekomenen blijkt dan ongeschikt voor den velddienst, kan dus ten hoogste in de depots worden geplaatst, verdwijnt verder in de hospitalen of wordt afgekeurd.

f. Terstond na opkomst moeten — behalve zij, die reeds in vredes-tijd blijvende of voorloopige vrijstelling verkregen — nog zeer velen weldra aan de burgermaatschappij worden teruggegeven, omdat zij daar inderdaad onmisbaar blijken: bestuur; spoorwegen; steenkolen-mijnen; oorlogsindustrie; enz.

Blijkens de ervaringen van onze mobilisatie in 1914 is toen alleen reeds om de redenen, onder *b.* en *e.* vermeld, dadelijk $7,2 + 4,8 = 12\%$ aan de verwachte sterkte komen te ontvallen. Later zal er een deel van hen, die om de redenen sub *a.*, *b.* of *e.* bij mobilisatie worden gemist, terugvloeien naar de depots. Neemt men dat ruim op 4% aan, dan wordt toch 8% van de oogenschijnlijke oorlogssterkte gemist en moet derhalve nog weer worden afgetrokken van het hiervóór berekend bedrag van het op 31 December resteerend gedeelte van het Infanterie-contingent aan korporaals en soldaten à 8.119 man. Basis voor de oorlogssterkte der Infanterie vormt dan zulk een contingent van 7.469 man!

Gelet op al de hiergenoemde omstandigheden, behoeft men niet begenadigd te zijn met een profetischen geest om te kunnen voorspellen, dat men bij mobilisatie vooral bij de Infanterie weldra te maken zal krijgen met „unités squelettes”, nog gezwegen ervan, dat na enkele mobilisatiedagen zware marschen, ontberingen en het vijandelijk vuur ongenadig in die resterende sterkte zullen kunnen huishouden. De ontwerp-wet van 1921 gaf de sterkte van 15 lichteningen op als 11,69 l. Voor 1930 mag men, mede de overige zooeven aangevoerde punten *a.* en *f.* in rekening gebracht, op *ten hoogste* 11 l. rekenen of 82.159 korporaals en manschappen. Hieruit moeten nu worden gemobiliseerd: 8 Divisie-mitrailleurecompagnieën; 48 regimentsstaven; 48 compagnieën nr. van 8; 144 batajons compleet¹⁾, alle strategische detachementen en wat de Infanterie links en rechts verder nog voor Staven, detachementen, wachten, bepaalde onderdeelen, enz. moet geven. Wie over de Oorlogsorganisatiën en over de Strategische Aanwijzingen beschikt, reke nu eens uit, of men dan 10, 20 of 30 duizend man tekort komt op onze oorlogs-Infanterie, ofschoon hare oorlogsorganisatie in 1929 over $\frac{3}{4}$ met $\frac{1}{4}$ is verminkt.

Hierbij valt nl. nog op te merken, dat men bij mobilisatie *dadelijk* over reserves in de depots moet beschikken ter aanvulling van de *eerste* verliezen. Matig gerekend zijn die reserves te stellen op 20% . Haar bedrag kan worden verminderd met 2900 man, zijnde het resterend deel van 15 lichteningen (dus 11) oefendetachementen tot scholen voor verlofsofficieren (de gebruikelijke 25% voor verloop op korten termijn) en met de niet geslaagde adspirant-onderofficieren, die terugvloeien naar de korporaals en manschappen.²⁾

Maar nog is de misère der Infanterie niet ten einde, want dit wapen ziet zich in het algemeen ook in fysiek opzicht het minste gedeelte van de lichting toegewezen, ofschoon het de lichamelijke elite van het contingent moest ontvangen; immers de infanterist moet — na uren en uren gepakt en gezakt langs modderige, of bij drukkende

1) Van twee verschillende sterkten.

2) Omstreeks 10 tot 15% . De meesten vallen reeds vóór het examen af.

hitte langs stoffige wegen te hebben gemarcheerd — nog dwars door het terrein sprongsgewijze ten aanval kunnen snellen, daarbij allerlei hindernissen overwinnende, de directe vervolging op zich nemen, enz. Echter roomen de verschillende kleine wapens en dienstvakken, die allerlei technische eischen stellen, bovendien de lichting nog in fysiek opzicht af.

Hoewel gezondheid en lichaamskracht niet absoluut samengaan met lichaamslengte, is deze laatste, mits binnen bepaalde grenzen, wèl een voorname maatstaf voor lichamelijken welstand. De Indeelingsbeschikking zelve duidt dit aan, want zij eischt, terwijl de minimum lengte voor den soldaat 1,55 M. bedraagt, ten minste 1,60 M. voor de Wielrijders, ten minste 1,62 M. voor de Genietroepen, de Torpedisten en de Onbereden Artillerie, ten minste 1,65 M. voor de Bereden Artillerie. Voor de Pontonniers bedraagt de voorgeschreven lengte 1,65 tot 1,70 M., voor de Cavalerie 1,70 tot 1,80 M. Wat er dan nog overblijft, is goed genoeg voor het hoofdwapen ¹⁾.

Nog voordat de door Majoor HEETJANS gegeven, op blz. 524 vermelde cijfers mij onder de oogen waren gekomen (ruim 30 % verlies op korten termijn), had ik reeds geschreven: „Het is duidelijk, dat het verloop, reeds in het algemeen zóó groot, bij dit residu nog veel grooter is en derhalve het berekende, reeds zoo groote gemiddelde van 21,4 % verre overtreft”. Doch nog zijn wij er niet, want eenigen tijd geleden kon men in de nieuwsbladen lezen: „De C.V. heeft aan den Minister van Defensie voorgesteld in de Indeelingsbeschikking 1931 een bepaling op te nemen, dat de dienstplichtigen der onbereden artillerie en de onberedenen bij de bereden artillerie ten minste 1,65 M. lang moeten zijn en bij voorkeur van krachtigen lichaamsbouw. Voor de lichting 1930 is de lengte bepaald op ten minste 1,62 M.”.

Ik heb niet nagegaan in hoeverre men op dit voorstel is ingegaan. De Indeelingsbeschikking 1931 zal het uitwijzen. Het bericht alleen teekent den toestand. Altijd alweer die arme Infanterie, „la souffredouleur de l'armée”!

Uit het vorenstaande is gebleken:

1e. De kadervoorziening van ons oorlogsleger is in den laatsten tijd in een geheel ander licht komen te staan. Het kaderleger, dat wij sedert 1818 hebben gekend, is na den grooten oorlog in 1922 door de organisatie-VAN DIJK omgezet in een oorlogsleger, dat zuiver volgens het militiestelsel wordt georganiseerd (nagenoeg geen kern van beroepspersoneel). Zeer veel beroepskader voor dat leger is vervangen door dienstplichtig kader, zoowel in de officiers- als in de onderofficiers-rangen. Onze oorlogsorganisatie is meermalen uitgebreid, terwijl bovendien de voorziening van de onderdeelen met kader, mede door het voort-

¹⁾ Voor de Grenadiers wordt als minimum 1,67 M., voor de Jagers 1,60 M. geëischt.

schrijden van de techniek, zeer is gestegen. Men wil thans ook beter voor de kadervoorziening zorgen dan in de voor-oorlogsche jaren het geval was; veilig mag men aannemen, dat de behoefte aan dienstplichtig kader sedert 1913 is verdubbeld.

2e. Het verloop onder de dienstplichtigen werd steeds grooter. In 1901 nam men aan, dat even 5 % het eerste jaar afviel, in 1921 zelfs 12 %; thans is het binnen het jaar zeker 22%.

3e. Na den grooten oorlog zijn tal van nieuwe behoeften ontstaan, welke haar aandeel in het contingent opeischen.

4e. Belangen van de tweede orde vinden in ons na-oorlogsche leger, mede in verband met den geest des tijds, een steeds zorgvuldiger behartiging, terwijl de kleine wapens, ten deele om niet te begrijpen redenen, ook steeds hogere eischen aan het contingent stellen.

Welnu, dat men dan ook de consequentiën aanvaarde van deze 4 feiten. Wanneer er jaarlijks 2000 man meer kader moet worden gevormd, dient er opschuiving plaats te vinden; wanneer verloop, nieuwe diensten en nevendiensten steeds grooter bressen in het contingent slaan, dient er aanvulling plaats te vinden. Zooals de toestand nu is geworden, lijdt ons vredesleger aan bloedarmoede; ons oorlogsleger lijdt aan bloedarmoede; zóóver is het gekomen, dat bij reorganisatiën van het hoofdwapen niet de vraag, of zij vermeerdering van kracht schenken, maar wèl die, of bezuiniging op het personeel wordt verkregen, als hoogste wijsheid geldt. Men weet niet meer van waar het personeel te verkrijgen; men leeft als van den arme: om het eene gat te stoppen, wordt elders een grooter gemaakt. De Infanterie, zóó samengesteld in den tegenwoordigen tijd, lijdt **in hooge mate** aan bloedarmoede.

Daarom is de eenige uitweg: alle consequentiën te dragen van het nieuw aanvaarde stelsel. Het bevrijdende woord worde gesproken: wil men onze krijgsmacht op haar huidige basis of organisatie in orde brengen, dan moet het jaarlijksch contingent dienstplichtigen worden verhoogd met ten minste 3500 man, die allen, op 500 man na, ten bate komen van het uitgezogen hoofdwapen, de Infanterie. Wij nemen daarbij aan, dat bij die gelegenheid tevens de door niets gemotiveerde verminking van de tirailleurcompagnieën met $\frac{1}{4}$ der sterkte (per 1 October 1929) weer wordt goedge maakt.

Laat men openlijk erkennen, dat in 1922 lijnrecht tegen den draad in is gehandeld door het contingent te verminderen, terwijl het oorlogsleger werd uitgebreid en te voorzien was, dat allerlei nieuwe behoeften om bevrediging zouden vragen. Als algemeene maatstaf van vergelijking kan dienen, dat, gerekend naar de basis van 1913 uit $11 \times 16.265 = 178.915$ man bij mobilisatie 72 actieve en 48 landweerbataljons, in totaal 120 bataljons, moesten worden gevormd; thans telt ons oorlogsleger $2 \times 72 = 144$ bataljons, benevens 8 Divisie-mitrailleurcompagnieën, welke moeten worden opgericht uit 15×10.151 (blz. 526) = 152.265 man; ongeveer 26, zij het dan wat zwakkere, bataljons meer

uit 26.600 man minder, hierbij het verloop voor een oogenblik buiten beschouwing latende.

Men heeft het op 1 Maart 1927 gereorganiseerde (of gedesorganiseerde?) vredesregiment Infanterie wel „de algemeene vergaarbak” genoemd, waaruit door een ieder wordt geput voor de vorming van het oorlogsregiment. Doch wanneer men let op de hiervóór in algemeene trekken geschetste wijze, waarop ons hoofdwapen onder de thans bestaande omstandigheden wordt gerecruteerd, kan — n'en déplaise de eenige bepaling ten bate van de Infanterie uit de Indeelingsbeschikking, n.l. dat dit wapen breedgeschouderde manschappen ontvangt — met evenveel grond worden gezegd, dat de Infanterie de algemeene vergaarbak is geworden voor het residu, dat er overblijft, wanneer het in sterkte beteekenend verzwakte jaarlijksche contingent in allerlei opzichten en op allerlei wijzen is afgeroomd. Daarin kan en moet verbetering worden gebracht door verhooging en een meer harmonische verdeeling van het contingent. Beide vormen een der primaire voorwaarden om, door regeneratie, onze Infanterie op te heffen uit den „vrijwel wanhopigen toestand”¹⁾, waarin zij thans verkeert.

(Slot volgt.)

¹⁾ Woorden van een der debaters bij de voordracht-VELDMEYER. T. a. p., blz. 482.